

Φύλλο εργασίας 1ης ομάδας αρχαιολόγων (2η-6η διδακτικές ώρες)

Η σημασία των χειρογράφων – η τέχνη των εικονογραφημένων χειρογράφων

Ανήκετε στη μία από τις τρεις ομάδες των αρχαιολόγων. Το θέμα σας είναι τα χειρόγραφα της περιόδου 867-1081. *Σας ενδιαφέρει να προσεγγίσετε τη σημασία του ρόλου των χειρογράφων γενικά, να παρακολουθήσετε την εξέλιξη κυρίως των εικονογραφημένων χειρογράφων και να παρουσιάσετε κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα της περιόδου (από το β' μισό του 9ου ως τα τέλη του 11ου αιώνα).*

Βασική διευκρίνιση: Ήδη πρέπει να έχουν προκύψει αρκετές απορίες: π.χ. Ξέρετε ακριβώς τι εννοούμε όταν μιλάμε για χειρόγραφα; Τι είναι, ειδικότερα, τα εικονογραφημένα χειρόγραφα; Για αυτές τις απορίες, αλλά και επειδή κατά την ενασχόλησή σας με το θέμα θα βρεθείτε αντιμέτωποι με ειδική ορολογία, να είστε έτοιμοι να αξιοποιείτε, σε όποια φάση είναι αναγκαίο, το ηλεκτρονικό λεξικό:

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.html

Επίσης, όπου στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις υπάρχει γλωσσάρι, φροντίστε να το χρησιμοποιήσετε.

1ο βήμα: Η απόκτηση μιας πρώτης γενικής ιδέας για το θέμα

Για να καταλάβετε πόσο σημαντικά είναι τα χειρόγραφα για τον βυζαντινό (και όχι μόνο) πολιτισμό, διαβάστε προσεκτικά: α) μια εισαγωγή στο “Βυζαντινό βιβλίο”: http://194.177.217.107/scripts_and_miniatures/mama.swf (Ελληνικό Ινστιτούτο Βενετίας), β) το κείμενο του Φάνη Κακριδή στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα: http://www.greek-language.gr/Resources/ancient_greek/history/grammatologia/page_004.html , γ) τους στόχους (α-η) του προγράμματος “Στον κόσμο των βυζαντινών χειρογράφων” από την ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού: http://www.yppo.gr/5/g5161.jsp?obj_id=1789 , δ) τη σύντομη μελέτη “Το Βυζάντιο και η αρχαιοελληνική διάνοηση” του Στ. Λαμπάκη: <http://helios-eie.ekt.gr/EIE/handle/10442/1733>

Κρατήστε σημειώσεις σε μορφή διαγράμματος με τα σημαντικότερα στοιχεία και τις παρατηρήσεις σας από τα παραπάνω.

2ο βήμα: Αναζητώντας πληροφορίες ειδικά για τα χειρόγραφα του 9ου-11ου αιώνα

Μια γενική αναφορά στο θέμα μπορείτε να βρείτε στους συνδέσμους:

http://194.177.217.107/scripts_and_miniatures/mama.swf (Ελληνικό Ινστιτούτο Βενετίας)

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/pl/867/t/main/t11.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/pl/867/t/main/t11a.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/pl/867/t/main/t11b.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/pl/1025/t/main/t21.html>

Καταγράψτε τα πιο σημαντικά χειρόγραφα της εποχής που μας ενδιαφέρει.

3ο βήμα: Προσεγγίζοντας κάποια επιμέρους ενδιαφέροντα θέματα σχετικά με τα χειρόγραφα

Ποιοι έγραφαν και ζωγράφιζαν τα χειρόγραφα;

Ποια ήταν τα θέματα των χειρογράφων με θρησκευτικό περιεχόμενο;

Υπήρχαν χειρόγραφα με κοσμικό (μη θρησκευτικό) περιεχόμενο; Ποια ήταν τα θέματά τους;

http://194.177.217.107/scripts_and_miniatures/mama.swf

http://194.177.217.107/scripts_and_miniatures/mama.swf

http://194.177.217.107/scripts_and_miniatures/mama.swf

Στους παραπάνω συνδέσμους θα βρείτε όλες τις απαραίτητες πληροφορίες. Καταγράψτε τις σημαντικότερες.

4ο βήμα: Παρατηρώντας πιο προσεκτικά την εικονογράφηση συγκεκριμένων χειρογράφων (για να τα παρουσιάσετε ως παραδείγματα και στην ανακοίνωσή σας)

Πρώτα, στη σχετική σελίδα του Βυζαντινού Μουσείου <http://www.byzantinemuseum.gr/el/collections/manuscripts/> : βρείτε τα δύο Ευαγγελιστάρια και τα δύο Τετραευάγγελα με αριθμούς 001039, 001134, 001609, 001610

Τι περιλαμβάνει η διακόσμηση των σελίδων τους; Τι σας κάνει περισσότερο εντύπωση;

Έχετε, επιπλέον, την ευκαιρία να δείτε ολόκληρα δύο σημαντικά χειρόγραφα:

α) Το Ψαλτήρι του Θεοδώρου, ένα χειρόγραφο των μέσων του 11ου αιώνα (με θρησκευτικό, φυσικά, θέμα): http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=add_ms_19352_f001r

β) Το “Περί ύλης ιατρικής”, ένα χειρόγραφο του 10ου αιώνα (με μη θρησκευτικό, όπως φαίνεται από τον τίτλο του, θέμα):

<http://corsair.themorgan.org/cgi-bin/Pwebrecon.cgi?SC=Author&SA=Pierpont%20Morgan%20Library%2E%20Manuscript%2E%20M%2E652%2E&PID=REw8sY2KQYnMHvXotVSDVTUK6RE&BROWSE=1&HC=558&SID=2>

“Ξεφυλλίστε” ηλεκτρονικά και τα δύο χειρόγραφα. Ποια θέματα κυριαρχούν στη διακόσμηση του ενός και του άλλου; Ποιο σας εντυπωσιάζει περισσότερο και γιατί;

Επιπλέον, φροντίστε να επιλέξετε και φωτογραφικό υλικό (6-10 φωτογραφίες), το οποίο θα συνοδεύει την παρουσίαση-ανακοίνωσή σας.

5ο βήμα: Μια προσπάθεια προσέγγισης κάποιων (λίγο δυσκολότερων...) επιστημονικών κειμένων

Οποσδήποτε, το κείμενο που θα γράψετε για το μαθητικό συνέδριο δεν απαιτείται να βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με το αντίστοιχο ενός “κανονικού” αρχαιολόγου. Για να σχηματίσετε μια πιο ολοκληρωμένη ιδέα για την επιστήμη της αρχαιολογίας, καλό είναι να αφιερώστε λίγο χρόνο ξεφυλλίζοντας επιστημονικά άρθρα και διδακτορικές διατριβές (αναζητήστε τον όρο στο λεξικό!) που έχουν θέματα σχετικά με όσα σας ενδιαφέρουν εδώ. Δείτε λοιπόν:

- Μ. Χάλκου, Μελέτη του μαθηματικού περιεχομένου του βιενναίου ελληνικού φιλολογικού κώδικα 65 (φ. 11α-126α): μεταγραφή, εισαγωγή, και μαθηματικά σχόλια, ΕΚΠΑ 2003

<http://phdtheses.ekt.gr/eadd/handle/10442/18659>

- Α. Markopoulos, Le témoignage du Vaticanus gr. 163 pour la période entre 945-963, *ΒυζΣυμ* 3 (1979) 83-119. <http://byzsym.org/index.php/bz/article/view/663/581>

Υπάρχει κάτι που σας έκανε ιδιαίτερη εντύπωση από τα παραπάνω;

6ο βήμα: Η συγγραφή της ανακοίνωσης

Αξιοποιώντας όλα όσα μάθατε και, φυσικά, τις σημειώσεις σας, συγκεντρώστε όλες τις πληροφορίες που θεωρείτε ότι δίνουν μια ολοκληρωμένη εικόνα για τη σημασία, τα χαρακτηριστικά και την εξέλιξη των εικονογραφημένων χειρογράφων κατά την περίοδο 867-1081 στο Βυζάντιο και γράψτε ένα κείμενο 450 περίπου λέξεων. Αυτό το κείμενο θα παρουσιάσετε στους ιστορικούς -αρχαιολόγους συμμαθητές σας.

Προσοχή: Το κείμενο θα συνοδεύεται από ένα αρχείο ppt, το οποίο θα περιλαμβάνει οπτικό υλικό που εσείς θα επιλέξετε (μέχρι 6-10 διαφάνειες).

7ο βήμα: Το επιστημονικό συνέδριο (6η διδακτική ώρα)

Δύο εκπρόσωποι της ομάδας θα κάνουν την ανακοίνωση και θα ακολουθήσει συζήτηση (για διευκρινίσεις, επίλυση αποριών, συμπληρώσεις κ.λπ.).

Προαιρετικά: ένας εκπρόσωπος από κάθε θεματική ενότητα θα αναλάβει να αναρτήσει την τελική ανακοίνωση, μαζί με το αρχείο παρουσιάσεων, στο ιστολόγιο της τάξης.